

Viðmerking:

Hvar hevur vanligi føroyingur størst persónligt frælsi - innanfyri ella uttanfyri ríkisfelagsskapin?

Í hesum døgum er orðið frælsi/ófrælsi vordíð eitt áhugavert hugtak í politiska kjakinum. Frælsi merkir, tað at vera frælsur, mótsætt trælur. Frá gamlari tíð kenna vit tað frá seyða-frælsi, gásafrælsi, rossa-frælsi v.fl. Orðið frælsi sigur onki um ognarvörðskifini, men um rættindi. Ó-frælsi hinvegin merkir, tað at vera ófrælsur, eitt nú djór sum ganga í haga uttan loyvi ella tað at halda fólk í ófrælsi og vesaladómi. Vit føroyingar hava sostatt allir frælsi og ófrælsi fellur ongum føroyingi í lut at eiga í dag.

Ein møguleg loysing hevur við sær mist rættindi og harvið frælsi innanfyri ríkisfelagsskapin. Tað er hetta mista frælsið, sum okkara loysingarpolitikkarar eru so ræddir fyri, og tí koma samráðingarnar við danir einamest at snúva seg um, hvussu vit vinna mista frælsið innafur, um vit loysa frá Danmark. Í politikari terminologi verður tosað um góða ella minni góða avtalu, alt eftir hvussu nógv vit fáa Danmark at gjalda fyri okkum. Hetta er ein óverdigur og ófrælsur hugsunarháttur, og tí má ein møguleg loysing fyrst og fremst byggja á fíggarligt frælsið.

Fíggarligar konsekvens-analysur, við vælfærdini hjá Palliba og Marsannu í huga, lógu ikki í loysingar-leistinum til Hvítubók. Talsfólkini fyrri tey víðgongdu loysingarfólkini hava ikki hildið hetta vera neyðugt. Kanska tí tey fæktu av teimum eru at finna í føroyska vinnulívinum, og at tað tí er teimum eitt feitt, um blokkurin kemur úr Danmark ella frá einum framskrivaðum til-tonktum føroyskum vinnulívi, men so einfalt er tað kortini ikki. Lønarlagið og fíggarjorkan yvirhøvur hevur alstóran týdning og serliga hjá teimum minnu mentu. Hetta síggja vit best av tí orku, sum fækkeløgini leggja í fyrri at vinna limum sinum sømulig kor bæði fíggarliga og sosialt, eitt nú við arbeiðsstegði, streiku v.m.

Stór øsing og ótryggleiki stóðst av einum ávisum 2-3 mill. kr. niðurskurði í lögtingsfíggarløgini, hvussu mikið meir verður ikki alt á gosi, tá vit innanfyri eitt stutt tíðarskeið skulu siga farvæl til 1000-1500 mill. kr. netto árliga. Krøvini fyrri at yvirleva her á Klettunum verða tá »blóð, sveitti og tár«. Vanligi føroyingurin velur tí heldur persónliga frælsið við at vera altjóða borgari innanfyri nútíðargjordan ríkisfelagsskap heldur enn at vera ófrælsur arbeiðstrælur uttanfyri ríkisfelagsskapin.

Útbúgvingarókið

Innanfyri ríkisfelagsskapin hevur føroyingurin frítt at fara á útbúgvingarøkinum, men velja vit loysing missa vit henda rættin. Vit noyðast tí at samráða okkum til nýggj rættindi ella frælsi. Sambært føroyska siðmenning fær eingin frælsi uttan at eithvørt er at víga uppimóti við, annars er tað at rokna sum olmussa. Innan undirvísing hava vit ikki nógv at bjóða dønnum uppimóti, so okkara umboð verður ein olmussa- og biddaragongd, um vit ikki sjálvi eru før fyrri at gjalda kostnaðin. Umleið 2.000 føroyingar eru fyrri tíðina undir útbúgving í Danmark. Kostnaðurin er ymiskur fyrri tær ymiskur útbúgvingarnar. Sambært danska Undervisnings Ministeriet kostaðu útbúgvingarnar pr. fólk fyrri lídna útbúgving í 1994:

sí talvu

Samlaði árligi kostnaðurin fyrri allar føroyingar undir útbúgving í Danmark stavar frá omanfyrirstandandi tølum og S.U. (Statens Uddannelsesstøtte) 60 mill. kr. umframt »bolsikring«, ansingarpláss og skúla til børnini hjá teimum lesandi.

Kostnaðaryvirlit fyrri útbúgvingar í 1994 smbr. danska Undervisnings Ministeriet

Gymnasium	203.000 kr.	Sosialráðgevi	264.000 kr.
HF	129.000 kr.	Fysio-/Ergoterapeut	356.000 kr.
Hægri Handils. Hhx	213.000 kr.	Cand. merc.	339.000 kr.
Hægri teknisk. Htx	304.000 kr.	Diplomingeniørur	356.000 kr.
Civilingeniørur	579.000 kr.		
Handil og kontór	56.000 kr.		
Jarntsmiður	151.000 kr.	Humaniora, danskt	416.000 kr.
Timbur-/ Elektrik.	146.000 kr.	Jura	357.000 kr.
Kokkur	130.000 kr.	Psykologi	377.000 kr.
Frisør	159.000 kr.	Medisin	722.000 kr.
Tannlækni	961.000 kr.		
Fólkaskúlalærari	397.000 kr.	Nátúrvísind, biologi	637.000 kr.
Journalistur	201.000 kr.	Teologi	399.000 kr.

Ein leys meting sigur fílt um 200 mill. kr. árliga. Ein ikki so lítill »blokkur«, sum loysingarfólk hava kannað sær frammanundan. Bara tær 60 mill. kr. frá S.U. er meira enn alt nettovirði av okkara 60.000 seyðum, sum vit drepa árliga.

Ísland fekk loysing í 1944, men verður av hinum norðurlöndunum ikki enn mett gjaldført á útbúgvingarøkinum, og sleppur tí undan at gjalda tær *symbolisku* 22.000 krónurnar fyrri hvønn lesandi tey hava í hinum norðurlöndunum, sum hini norðurlöndini annars gjalda smbr. avtalu. Her hava ávis loysingarfólk eisini kannað sær bitan frammanundan, føroyingar skulu

sleppa ókeypis, hini skulu gjalda fyri okkum. Fyri okkum ikki politikarar kann tað virka orkymlandi, at tá talan er um blokkin, er tað *vaskikonan á Vesterbro*, sum skal gjalda, men tá um *útbúgvingarsnultari* ræður, nevnið ongín vaskikonuna.

Fundamentalistiskt hugrák

Øll hava vit hoyrt um átrúnaligar og politiskar fundamentalistar. Teirra serkenni er trot uppá demokratiska siðvenju. Fólkaraðið hjá teimum er ein býur í Kína og »jeg alene vide«. Okkara fólkaraðis siðvenja loyvir ikki slíkum, og tí er tað hugtungt, tá tað visir seg, at ávisir av lands-

ins kosnu rabiátu loysing-armonnum bæði í skrift og talu hava eitt hugrák, sum einans kann tulkast sum fundamentalistisk. Mann kann so spyrja, hvat vilja teir í einum frælsu og demokratiskum forum, tí runt um í heiminum har fundamentalistar hava ført seg fram fylgir, ikki annað enn harðrænt ófrælsi við.

Sum stóðan er í dag, ynskja flestu føroyingar at varðveita sítt persónliga frælsi, og tað letur seg bert gera innanfyri ríkisfelagsskapin. Ein loysing, sum ikki skerjir persónliga frælsi, má byggja á fíggarligt og búskaparligt sjálvbjargni, og tað hava vit ikki enn. Okkara »fulltime« pro-

pagadaministarin kann lesa so nógv loysingarmonnum, sum honum lystir, men tað broytir ikki tað faktum, at føroyingurin er eitt stolt fólk við persónligum frælsi, sum ikki er til sølu fyri fagurlitt orð og læntar ol-mussufjarðar. Ella sum kvøðið verður: »Lat meg fyrst tann gullringin sjá, síðan skal eg tær sova hjá«.

Regin Eikhólm

Tele-trukkurin

síggj hann við nýggjum eygum!

Snildisligur útskjótiligur bummur

Sjálvregulerandi mekanisma

Skjóttskift eykaútgærd

JCB "hugsandi" gerv

Fittligt ROPS/FOPS hús

Lastitrýstivísari

Trygdarventilar á trykkslangunum

Lukkað bremsuskipan

KJ-HYDRAULIK JCB umboð í Føroyum

Postsmoga 110 • Kambsdalur • FO-530 Fuglafjørður
Tel. 44 41 70 • Fax 44 42 65 • e-mail: kj@kj-hydraulik.com